

Írók, színészek, börtönök

Etömör könyvcímnél cik-kem címéül sem tudnék jobbat, Bertha Bulcsu tizenkét férfiúval — a maguk módján tizenkét apostolok ők: valamely tan lelkes hirdetője mind — beszélgetett magánközelségben, ám közérdekből és közérdekűen. Az interjúk füzére, megítélesem szerint, az Új Idő Könyvek sorozatának alighanem a legjobb darabja.

Jósol ma közzgazdász (három éven belül lesz ez és az), jósol a politikus (obligát módon azzal indítva: „nem vagyok jó, de...”), hát miért ne jósolhatnék én is? Azt jósolom, hogy Bertha Bulcsunak ez a könyve az idők teltevel is érdekes marad. Kiveszik majd a könyvtárakból, lehívják majd az adattárolók képernyőire. Azok is, akiket csupán egyik-másik itt szereplő figura érdekel, amelyet szívesen tanulmányozna mintegy görcső alatt, mondatáról mondatára haladva, s azok is, akik a történelmi váratlanságok (nevezhetők törvénszerűségeknek is) és az esendő egyének összeütközését minden helyzetben fontos megismerendőknek vélik. Talán utoljára veszik majd elő ezeket az interjúkat azok, akiket szűken csak az 1956-os esztendő fejleményei, magyarországi változásai érdekelnek, s úgy gon-

dolom, hogy ez a lehető legnagyobb erényére vall ennek a könyvnek: időállóságra, aktualitásokon túllendülő tanúságtételének korra és jellemre éles fényvel világító minőségére.

Pedig nincs benne művészi szándék, ami óhatatlanul torzító szándék volna, hiszen dokumentumok, hiteles vallo-mások letétéről van szó. Művészi szándék nincs, csak művészi érték. Az emberábrázolásnak megvan a módja akkor is, ha csupán kérdéseket tesz föl az író, s ráadásul a legszerűebben visszahúzó-dva, szinte mindig ugyanazokat a kérdéseket intézi mindenki-hez. Talán épp ebben van a fortélya az ilyen ábrázolásnak: a szerző tudja, hogy sorozatot készít, tudja, hogy egész könyvet tervez, tudja tehát, hogy a tizenkétszer fölített kérdésre kapott tizenkét válasz milyen markánsan képes jellemkülönbségeket fölrajzolni.

Mellesleg szólva, Bertha Bulcsu rokonszenve mind a tizenkét megkérdezetté. Nyilván nem egyformán, de nem a szimpátia íratja vele a könyvét, hát nem is engedi vezérelvé növekedni. Érdekelni mind a tizenkét ember egyaránt érdeklí őt. És ez a lényeg. Így van vele aztán az

olvasója is. Nem szükséges ugyanis rokonszenvezni az itt bemutatkozók egyikével sem ahhoz, hogy izgalommal kísérjük szavaikat, hallgassuk (szinte halljuk, csakugyan, oly eleven mindegyik elbeszélés) a történetüket. Nyilváníthatják ugyan politikai véleményeiket — meg is teszik —, miközben saját sorsukat, olykor finom kérdésessel, máskor mély, alázatos öngúnnyal és elnéző öngyalommal idézik vissza egykori fiatal énjükét, s idézik föl meghurcoltatásukat. De Bertha Bulcsuval szemben úgy valahogy senkiből sem lesz ravaszkodó, tényeket csűrő-csavaró, öntömjénező. Mindenki őszinte akar lenni, s nem kétséges, hogy ehhez a törekvésükhöz úgy segíti hozzá őket a szigorú íróbarát, mint ahogy van valamely tekintélyes, igazságos footballbíró már ottlétével is örködni tud a szabályok betartásán. Bertha Bulcsu az interjú játékanak Michel Vautrot-ja.

Csurka István, Darvas Iván, **Eörsi István**, Göncz Árpád, Kárpáti Kamil, Kiss Dénes, Kunszabó Ferenc, Lakatos István, Mensáros László, Nagy Attila, Tóth Bálint, Zsombok Tímár György mondják el történeteiket a könyvben.

Csala Károly